

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЕНГЕШ

Кыралда санитар-эпидемиология болумну эм саулук саклау системаны кюз-кыш кезиге хазырлыгыны юсюнден тынгылы селешу

Россеини Президенти **Владимир Путин** видеоконференция халда РФ-ни Правительствоосу эм субъектлени таматалары бла кенгеш кураганды. Аны темасы кыралда санитар-эпидемиология болум эм саулук саклау системаны кюз-кыш кезиге хазырлыгы болганды. Кенгеше Кыбарты-Малкърны Башчысы **Казбек Кокков** да кыатышанды.

Владимир Путин ахыр заманда Россейде саулук саклау соруулагъа уллу магъана берилгенин белгилегенди. Эпидемияны кезиунде медицина болушлукну системасы кыралыулу ишленгенди. Аны онгларын иги да кыолайлы этерге амалла табылгандыла. Эм, сёзсюз, медицина ишчилени кюч-кыаруларын аямагъанлай урунганлары коронавирусу бла кыажалукъда уллу магъананы тутханды, кыралны мингле бла инсанларыны жашауларын, саулукларын сакларгъа болушханды.

Июньда бла июльда Россейде коронавирсу жукъганлары саны азая барады. Май бла тенгешдиргенде, жангы ауругъанлары саны эки кереге кем болганды.

- Аны бла бирге болум кыыйнлай кыалады, кыайсы жанына да тюрленирге боллукъду, - деп белгилегенди кырал оноеуч, власть органлары келечилерине бла россейли инсанлагъа айлангы. Битеу регионлада да аурууну аз болуу бирча тыйюлдо. Россей Федерацияны бир ненча субъ-

ектинде болум кыыйнлай кыалады. Тюз, сакъ оноула этерге керекди, специалистлени эсгертилерине таянып, миллет саулук саклау системаны кючюн саклап эм ёсдюрюп.

Аллыбызда, дегенди Президент, кюз-кыш кезиу саклайды. Ол битеу дунияда, ол санда Россейде да, аны табылгыат-хауа энчиликлерине кёре, төредеча, сууукъдан чыкыган ауруула, грипп, респиратор вирус инфекцияла жайылган заманды. Андан сора да, экспертлени тинтилерине кёре, коронавирсу бла болум да осалланыргъа боллукъду.

- Алгъадан окъуна битеу кыоркыуулары билип - энчи болумлары эм алары болургъа боллукъ бирлешилерин да, - хазырлану бек магъаналыды, аурулукъ аслам таяннганда, больницаларыбыз, поликлиникаларыбыз тийишлисича

ишлерча, адамла уа чурумсуз качеству толу медицина болушлук алырча, - деп белгилегенди Владимир Путин.

Ол чеклеу амаллары, бютюнда уллу халлылары, жангыдан кийирмезге кюреширге кереклисин да айтханды, «школла, сабий садла, вузла, предпритияла, организациала кыоркыуусуз, адамла юйреннген низамда ишлерча».

Властьлары планларын бла ишлерин кырауда Владимир Владимирович инсанларыны жашауларын эм саулукларыны саклауу, россейли юйюрлени кыоркыуусулукларыны жалчытынуу магъаналыкларынын чертгенди: «Мында болжалгъа салынырык соруула жокъдула. Гражданларыбызны саулукларыны саклау ызда хар бёлум, хар ыз бек магъаналыдыла эм тынгылы эс бурууну излейдиле».

Ахыры 2-чи бетдеди.

ШАХАР

Хар объектде хал шарт ачыкъланнганды

Миллет проектлеге кыатышынуу хайыры бла быйыл Нальчикде аслам иш этиле барады. Шахарны администрациясында айтханларына кёре, анга битеу да 48 объект киреди. Бу кюнледе мэр **Таймураз Ахохов**, алары хар биринде да болуп, ишле кыалай баргъаны бла шагъырейленгенди.

«Шахарда тап болум кырау» деген Миллет проектни чеклеринде Адмирал Головоко атлы скверни эмда 33-чю номерли орта школну кыатында энтта да аллай бир объектни кырау башланнганды. Аны бла бирге кеп фатарлы юйлени алларын-да 25 арбазны да тап халгъа келтирилдиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Къабарты-Малкър Республиканы Башчысында Стратегия айныу эмда миллет проектле жаны бла советни юсюнден Къабарты-Малкър Республиканы Башчысыны 2018 жылны 15 октябринде чыгарылган 156-УГ номерли Указы бла кыабыл керюлген Болумгъа тюзетиуле кийириуну юсюнден Къабарты-Малкър Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

1. Къабарты-Малкър Республиканы Башчысында Стратегия айныу эмда миллет проектле жаны бла советни юсюнден Къабарты-Малкър Республиканы Башчысыны «Къабарты-Малкър Республиканы Башчысында Стратегия айныу эмда миллет проектле жаны бла советни юсюнден» 2018 жылны 15 октябринде чыгарылган 156-УГ номерли Указы бла кыабыл керюлген Болумгъа

быллай тюзетиу кийирирге:

8-чи пунктха «е» подпунктну кыошаргъа:

«е) миллет проектлени, керек болгъанда регион проектлени да жашауда бардыры ючюн регион проект кыауумлары кыурайды, алары кыауумлары а Советни президиумуна таматасы кыабыл кёредди.»

2. Бу Указ анга кыол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкър Республиканы Башчысы **К. КОКОВ**
Нальчик шахар, 2020 жылны 27 июлу, №96-УГ

Видеоконференция

Республикабыз — алчылары санында

РФ-ни Правительствоосу Президетелини орунбасары **Татьяна Голикова**, Социал бёлумде попечительство жаны бла советни видеоконференция халда бардырылган жыйылыуунда селеше, Россейде паллиатив болушлукну игилендирир мурат бла этилген мадарла хайырын кёргозтюп башлагъанларын чертип айтханды.

- Бир-бир регионлада паллиатив арадан болушлук тапханлары саны ёсгенин кёрюп турабыз. Бу иш иги кыралгъаны бла алчылыкларынын Къабарты-Малкър бла Ростов область тутадыла, - дегенди вице-премьер.

Татьяна Голикова бу иште триликлери бла айырма болган башха регионлары да юлгоге келтиргенди. Алары араларында уа Татарстан, Пенза, Брянск, Иваново, Москва, Нижний Новгород, Самара, Томск, Тюмень, Новосибирск областьла, Краснодар

край бла Ямало-Ненец АО да бардыла.

Аны бла бирге премьер-министрни орунбасары бу сферада кемчиликле да болганларын эсгертенди. Шёндюго болумну игилендирирге уа «жол карта», башха айтханда, паллиатив болушлукну качествун кётюрюрге эмда ол керек болгъан аны табарча этерге онг берлик мадарларыны себеплик этерикди. Документ РФ-ни Правительствоосунда Социал бёлумде попечительство жаны бла советни эмда Битеуроссей халк фронтну членлерини кыатышулары бла хазырланганды.

Вице-премьер дагыда Президентни буйругуу бла битеу кыралда да социал ишчилени 257 мингден асламы кёллендириу халда ахча алгъанларын, алагъа битеу да 7,25 миллиард сом юлешингенин билдиргенди.

Бизни корр.

Жазылуу — 2020

Сентябрьден алып башларча

БАГЪАЛЫ ЖАМАУАТ!

Белгилисича, озгъан ыйыкъла, айла хар адамга, юйюрге да бек кыйын, кыайгылы кезиу болуп чыкыгъанды. Бу сылтаула бла, бизни акъылыбызгъа кёре, талай окъуучубуз шёндюго жылны экинчи жарымына «Заманга» жазыла-май кыалгъанды.

Болсада ишни тюзетирге онг барды. Сиз 24 августха дерни ана тилибизде басмаланган газетге жазылсагъыз, аны 1 сентябрьден алып, окъуп башларыкъсыз.

Жазылыуну төрт айгъа багъасы – 456 сом 32 капек.

Бизни индексбиз – П5893

Кырулуш

Уллуа-гитчеге да таплыкыга

Кыашхатауда 60 жерли сабий яслини кырулушу андан ары бардырылады. Ол кеси да анда орта школну кыатында орналлыкды. КМР-ни Кырулуш эмда жашау журт-коммунал миолк министерствосунда айтханларына кере, объект «Демография» Миллет проектни эмда «КМР-де билим беруину айнытуу» деген кырал программаны чеклеринде ишленеди.

Яслини проектине кере, ол бир кыатлы болуккду. Кесинде да сабийле жукъларча отоулары, санузелы, медицина кабинети, физкультура бла кюреширча залы, холуу эм башха отоулары эм кабинетлери бла да.

Подряд организацияны адамлары бу кюнле ишлени асламысын тындырып бошагы-

андыла. Энди уа ойнарча майданчыкны жарашдыруу, яслини тегерегинде буруула орнатуу эм арбазны тапландыруу бла кюреше турадыла. Объект быйыл 31 декабрьге битерге керекди, алай кырулушчула, не да этип, аны алгырак башарга муратлыдыла.

Бюгонгю мардалага кере

лим берген учреждение ишлене турады, деп билдиргендиге республиканы Кырулуш эмда жашау журт-коммунал миолк министерствону пресс-службасындан.

Жангы школга бир кезиуге 250 окыуучу жюрюрюкдю. Объект битеу шендюгю стандартлага эм излемлеге кере ишлене турады. Анда хар кереклиси да болуккду. Кабинетлери тийишли оборудование бла жалчытынырыкдыла. Министерствода айтханларына кере, школ быйылны ахырына битерикди.

«Шендюгю школа» деген Федерал проектни чеклеринде Солдатская станицада орта би-

Спортзал, бассейн, трансформатор подстанция

Белгилисина, Кыашхатауда тынгылы спорт - саулукъландыруу комплекс ишлене турады. Объектти кырулушу «Спорт – жашауу таплыкыды» деген Федерал проектни эмда «КМР-де физкультураны эмда спортну айнытуу» кырал программаны чеклеринде бардырылады.

Республиканы Кырулуш эмда жашау журт-коммунал миолк министерствосунда айтханларына кере, анда уллу спортзал эмда бассейн болуккду, кыатында уа блок-модуль котельня бла трансформатор подстанция орнатыллыкды.

Саулай айтханда, объекте хар неда хазырды дегге болуккду. Шендю ары оборудование ташып орната турадыла эмда отоуаны тазалайдыла. Проектде белгиленгеннича, спорт-комплекс хайрыланууга быйылны ахырында берилирге керекди. Алай мында да подряд организацияны адамлары кюлдан келгенни

аямай, ишлени барын да болжалындан алга тындырырга таукелдиге.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

ПРОГРАММА

Жангы фатарны – учуз ипотека бла

РФ-ни Правительствосуну «Кредитле берген эм башха учрежденялага быйыл ипотека бла байламлы тюрюрюлмей кыалган фидаларын кыатары журукъланы юсонден» быйыл 23 апрельде чыккыган 566-чы номерли бегимине тийишлиликке Кыабарты-Малкыарны инсанларына жашарга неда башха жумушлага жараулу ырыскыны учуз ипотека бла алырга онг бериледи. Республиканы Кырулуш эмда жашау журт – коммунал миолк министерствосундан билдиргенлерине кере, аны ставкасы 6,5 процентди, кеси да ахчаны кыайтарылык болжалыны сау кезиуге сакъланады. Кредитни быллай ставка бла быйыл ноябрьге дерри бериле болуккду.

Бу программага кеп фатарлы июлине неда жеринден тепдирилмеген башха объектлени кырулушун бардырынан фатар неда аллай объект сатып алырга суйгенле кыатышырга

болуккдула. Алай мында энта да талай излем барды, ол санда: - кырулушчуну уполномоченный банкада аккредитациясы болурга тийишлиди. Алары болган финанс учрежденялары тизмесин РФ-ни Ара банкыны интернет-сайтында табарыксыз;

- биринчи телеуно елчечи сатып алынырык фатарны неда объектни багыасындан онбеш процентти болуккду;

- сатып алынырык объектни багыасы алты миллион сомдан артык болмазга керекди;

- заяканы уа быйыл биринчи ноябрьге дерри бериле тийишлиди. Быладан сора да, РФ-ни законлары эмда кредит организацияланы кеслери белгилеген излемле да болурга болуккдула. Ала бла банканы офислерине барып шагырейленге керекди.

Программага кырулуш организацияланы кыайсылары кыатышырга эркинли-

клери болганын министерствону сайтында табарыксыз. Аны адреси: <http://www.stroykomplekskr.ru/images/kart/fz697list-20200701.xls>.

Дагыда бир ахшы амал барды. КМР-ни Правительствосуну 2012 жылда 26 сентябрьден 231-ПП номерли буйругуна тийишлиликке быллай кредит алама дегенлеге, кеслери да аналык капиталга сертификатлары болганлага, аны процент телеулерини бир кесегин республиканы бюджетинден аха черт жабадыла. Бу субсидияны елчечи РФ-ни Ара банкыны ставкасыны 50 процентин тутайды.

Кысыха айтханда, быйыл ноябрь ай башлангычны дерри жангы фатарны учуз ипотека бла алырга онг бериледи. Аналык капиталлары болганлага уа ол бютонда учуз келликди.

ОМАРЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

Кырман байрам

Сынаулаага, шайтанны осал ниетлерине да кырамай, тюзлюкню жолу бла барайык

КМР-ни муфтийи Хазратли Дзасежевни Кырман байрам бла алгышлауу:

- Дунияланы Жаратхан Брахматлыга минг шукур, аны фыйгамбары Мухаммадха, Аллахны саламы анга болсун, юйорюне, сахабаларына, аны ызындан таза жорек бла барганлаага махтаула беребиз.

Хурметли дин кыарындашларым бла эгечлерим! Аллахутала дунияда хар нени да кесини терен оюмлугуу, акыллылыгы, халаллыгы бла кырап, адам улуга саугыага бергенди. Баямды, дунияда хар не да адамны жашауун жегиллетеди, аны айныуна себеп болады. Алай эсе уа, биз бир мурат, умут болмай, ойнау-кюлюкючюн жаратылганбыз деген жажилликди.

Алай, жарсыуга, адам улуну жаланда бир кесеги ангылайды Аллахуталаны алында кесини борчларын, жазуун. Сыйлы Кыруанда хар инсанны да жашаууну маганасы Аллахуталага ийнанмакылык, анга башуруу, аны буйрукъларын толтуруу болганы жазылыпды.

Аны себепли кесибизде ариу кылыкъланы, адепликни айнытырга, бизни Жаратхан Брахматлы тохташдырган журукъланы не тюрлю болумлада да бузмазга, жашауубуз, хар атламыбыз бла аны ыразылыгын табарга кыулук этерге борчлугуз.

Жашау бизге берген битеу сынауладан бет жарыкылы етсек, жаланда ол заманда

ангыларыкыбыз алаага жеталганбызыны.

Аллахутала анга таза жоректен ийнанырга чакырады, ат башындан, жюрегин, акылынг бла тюршюнемей, ангыламай «мен ийнанганма» деп кыйганны хайыры бек азды. Бу дунияда бизге берилген заманда хар сезюбуз, ишибиз, атламыбыз бла Аллахуталага суймекликни, анга кертиликни, таза жорекликни кертюрте керекбиз. Сынаулаага, шайтанны осал ниетлерине, ол бизни тайдырырга кюрешгенине да кырамай, тюзлюкню жолун сайларга, аны бла барырга тийишлиди.

Жюрегинде, акылында ийманы болган саулай жашуу бла Аллахуталаны жолундан таймазлыгына, осал кылыккылаага, бир бирни керюп болмаулукыга, зийнага берилгенлени ызындан бир заманда да бармазлыгына шагатылык этеди.

Хурметли дин кыарындашларым бла эгечлерим! Сыйлы Кырман байрамны алында сезини, бек алга уа кесими, ийманыбызны кючлерге, диннге жууаплы болурга, ахшылыкыла, игиликке тамамларга, тюзлюкню сакыларга чакырама. Ма аладыла ол эмда бу дунияда да жетишимлени мурдору.

Кыабарты-Малкыарны мусулманларын сыйлы Кырман байрам бла жюрегинден алгышлайма. Сизге эмда жууукларыгыызга мамырылык, саулук, насып, кыаты ийман тежейме.

Тюрленуле

Августда кючлерине кирлик законла

Пенсия есдюрюледи Ишлеген пенсиячылаага телеуле жангыдан тинтилликдиге. Закон кючюне 1 августда киреди. Пенсияга чыккыган инсан андан ары уруна эсе, пенсияны страховоу телеулерини айлыкдан тыйыладыла. Алай эсе, уа пенсия аны елчечине есерге керекди. Жылга пенсия юч баллга кебейтилерге болуккду. Бир баллны багыасы уа 93 сомду (былтыр 87,2 сом). Августда пенсия телеуле кебейгенлери тереди, аны себепли заявление жазар кереклиси жоккду.

Узак востоклу гектар

1 августдан Бурятия Республикада бла Забайкал крайда жер юлюшлени кыралны кыайсы субъектинден да инсан сатып алырга эркинди. Тыш кыраллада жашаган бир журтуларыбызны РФ-ге кеслери ыразылыклары бла кеюрюуге себеплик этиу жаны бла кырал программага кыатышанла да хайрыланлыкыдыла уа амалны.

Электрон бохча

3 августдан электрон бохчага ахчаны салыр ючюн,

адам атын, тукчумун белгилени этерге керекди. Ансыз бохчаны жаланда банк картадан толтурурга болуккду. Бу башламчылык законсуз фида алынуу тохтатыр, террористлеге аха етдюрюну тюр мурат бла кийириледи.

Ишден кысыхартылганлаага – телеуле

13 августдан башлап ишиз кыалганлаага телеулене жангы низамы кючюне киреди. Алай бла организация жабылса неда предпринятида ишчилени саны кысыхартылса, инсан компанияда айдан кеп ишлеген эсе, анга кыулугундан эркин этилгенден сора экинчи айда да телеуле этилликдиге (айлык тенгли бир).

Страховой тарифле

24 августдан башлап страховоу компанияла тарифлени кеслери тохташдырырга эркиндиге. Бу тюрленуле уа жолда журукъланы бузмай, сак жюрюген водителлеге тарифлени азайтырга, бузукчулаага уа кебейтирге онг берликди.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

Проект

Булунгуга – Маданият юй, Эл-Тюбюне уа – жангыртылган клуб

Бу кюнледе «Культура» миллет проектни чеклеринде Булунгуда жангы Маданият юйно битдиргендиге, Эл-Тюбюне уа клубха кыстау тынгылы ремонт этиле турады.

Огъары Чегемни администрациясыны башчысыны күүлугун толтурган Мушкаланы Мухтар айтханга кёре, айтылган элде жангы ишленген бир кьатлы Маданият юй эски мекамны орунуна сюелтилингенди. Бусагьатда ол толусунлай битгенди, хар не бла да жалчы-тылынганды, ол санда Краснодардан жангы мебель да алыннганды. Аны уллу залында эки жюз адам олтурууча жерлери, шёндюгю мардалага келишген сахнасы эм энчи котельнясы да барды. Мында библиотека да боллукьду.

Жангы мекамны архитектурасы арт жыллада республикада ишленген быллай мекамлага келишеди. Болсада жерни энчилигине кёре, төшден топуракь, таш тюшмез ючюн администрацияны тилеги бла подряд организация

кыошакь халда бетондан хуна салгьанды. Энди жууукь заманда аны арбазын жашиллендирича мадар этилликти. Учреждение бюгюн окууна ачылырча болса да, пандемияны хатасындан аны биразгьа созаргьа тюшеди.

Эл-Тюбюне клуб 1967 жылда ишленгенди, андан бери анга бир кере да тынгылы ремонт этилмегени себепли ол иги да тозурагьан эди. Объектни жангыртып бир ай мындан алгьа башлагьандыла. Бюгюнлюкьде аны терезелерин бла эшиклерин алышып, башын кьанжал бла жабаргьа хазырлана турадыла. Ызы бла ич эм тыш кьабыргьаларын сюртюрюкьдуле.

Клубда акцияла, концертле эм байрамла да ётедиле. Ол себепден аны элге магьанасы болмагьанча уллуду.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Табийгьат кюч

Жел салгьан хатаны кетередице

Бу кюнлени биринде Терк районда бир талай элде уллу желни эмда жауунланы хатасындан газ быргьыла эмда ток ызла юзюлгендиге, тере-

районлада бёлюмлерини ишчилери иги кьармашып, аланы тап халгьа келтиргендиге. Районну электросетьлерини адам-

кле аугьандыла, адамланы мюлклерине хата тюшгенди, деп билдиргендиге муниципалитетни администрациясындан.

Ол тийрелеге МЧС-ни эмда жер-жерли администрацияланы адамлары жетгендиге, ызы бла техниканы келтирил, жолчула, электрокюч эмда газ бла жалчытуучу компанияланы келечилери да кьармашып башлагьандыла.

Огъары Курпда эмда Тамбовское элде терекле аууп, газ быргьыланы юзген эдиле. «Газпром газораспределение Нальчик» компанияны Терк, Май эмда Лескен

лары уа Урожайное, Огъары Акьбаш, Инаркой эм Огъары Курп элдеде ток барырча этгендиге.

«Экодорстрой» подряд организацияны специалистлери уа бюгюн-бюгече да жолланы аугьан терекледен тазалау бла кюрешедиле. Дейское – Тёбен Курп жолда хар нени да тап халгьа келтиргендиге, энди уа Терекское, Гитче Терек эм башха элдеде кьармашадыла.

Бизни корр.

Шимал Кавказ кюн сайын

Кьолайсызла да кьурмансыз кьалмазча

Ингушетияда Кьурман байрамны кезиуонде кьолайсыз юйорлеге кьойла юлешиниркидиле – битеу да 1,3 мингден аслам. Бу жандаурлукь иш республиканы башчысы Махмуд-Али Калиматовну буйругьу бла Регионну айнытууну миллет фондуну ахчасына бардырыллыкьды.

Кьойла ол жерли фермерледен алынырыкьдыла. Аланы юлешуу бла элени иймаллары кюреширкидиле, деп билдиргенди «Ингушетия» интернет-газет.

Жоюлган полициячылану юйюрлерини кьайгьысын кёре

Чеченде право низамны сакьлау жаны бла борчларын толтура жоюлганланы юйюрлерине кьурманга 2000 кьой юлешингенди. Аланы сатып алыргьа ахчаны Ахмат хажи Кадыров атлы регион жамсаут фонд бергенди. Бу махкеме ёлген полициячылану юйюрлерине дайым да кёз-кьулакь болгьанлай тургьанын белгилерчады.

Россейни чемпионатын - Шимал Осетияда

Быйыл Россейни эркин тутушуудан чемпионаты Шимал Осетияда ётерикди. Эришуле апрельде Улан-Удэде бардырылыргьа керек эдиле да, аланы пандемия ючюн башха заманга кёчюргендиге. Энди уа чемпионатны Владикавказда ётдюрюге оноу этилгенди. Эришуле 9 октябрёден ол айны 11-чисине дери бардырыллыкьдыла. Аны юсюнден Instagramда Шимал Осетияны Федерация Советде члени Арсен Фадзаев жазгьанды.

Дагьыстанны миллет газетлери – Чехияда

Чехиядан устаз Карел Фиала дунияны тюрю-тюрю халкьларыны тиллеринде чыкьган газетлени хьяды. Дагьыстанда кёп этнос жашагьанларын билип, ол кесини коллекциясына анда басмаланган изданиланы да кьошаргьа суйгенди. Миллет газетлени редакцияларында уа аны тилегин толтуруугьа олсагьат киришгендиге. Энди 14 тилде чыкьган дагьыстанлы газетлени кьаууму Чехиягьа жетдирилликди.

Фугас авиация бомба табылгьанды

Росгвардияда бла ФСБ-да кьуллукь этгенле, Чеченни Ведено районунда оператив-излеу ишле бардыра туруп, эки фугас авиация бомба тапхандыла, деп билдиргенди «Грозный-Информ».

250 эмда 500 килограмм тартхан эки снаряд да жерде жыйырма жылдан артыкь заманын тургьандыла. Ала чачылып кьалырла деп кьоркьуп, кьатларына адам жанламазча мадарла этилгендиге. Андан сора кьоркьуулу табылуу, жерден чыгарылып, МЧС-ни специалистлере берилгенди.

Ахча кьайдан чыкьгьанды?

Дагьыстанда Махачьаланы шахар жыйылууну депутаты 2017 жылда эки автомобильни 8,3 миллион сом берип алгьаны ачыкьланганды. Аны битеу файдасы уа 2,3 миллион сом болгьанды. Депутат багьалы машиналагьа ахчаны закон бла мажаргьанын кёргюзталмагьандан сора сюдноу оноуу бла анга ол ахчаны кьыралгьа кьайтарыргьа тюшгенди, деп билдиргендиге REGNUM информация агентствогьа РФ-ни Генпрокуратурасыны пресс-службасындан.

Тиширйуну итледен кьутхаргьанды

РФ-ни Следствие комитети Кьарачай-Черкесден 16-жыллыкь студент кьызы «Доблесть и честь» деген ведомстволу майдал бла саугьалагьанды. Аны юсюнден регионда следствие управлениядан билдиргендиге.

Виктория Амбалова быйыл январьда Черкесск шахарны орамладан биринде ит жыйын тиширйугьа чапханларын кёргенди. Сора, мычый турмай, чабып келип, итледен тиширйуну сыйыргьанды эмда такси чакьрып, больницагьа жетдиргенди.

«Бу иш адамла жюрюген жерде болгьанды, алай, ол кьыздан сора, жарлы тиширйугьа болушурга киши басынмагьанды. Виктория кеси да огуьруз жаныуарладан кючден кьутулгьанды», - деп айтылады ведомстволу пресс-службасыны билдириунде.

ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырлагьанды.

Тра

Небиз да эллекди, кьолубуздагызын сакъларгъа керекбиз ансы

Бизни, кьарачай-малкьар халкъны, бай тарыхыбыз, маданиятыбыз, тилибиз барды. Хар нени да аты барды, тилини иги билгенле, ариу, таза сёлешгенле уа аздыла. Бусагъатда жашауда кеп тубейди: бир затны атын таулу адамга сорсала, аны белгилеген сёзюбюз бизде жокъду дегени. Жарсыуга, аллай болумла айныуубузгъа, ёсюубюзге себеп болмайдыла.

Кьарачай-малкьар лексикологияда уа битимлени, жаныуарланы, табийгъат болумлары, магъаданланы эм башха затланы магъаналарын кёрпозтен сёзле эрттеден бери белгиледила. Ала бла байламлы бир ненча китап да басмаланганды, ол санда Бёзюланы Жабрайылны бла Шауталаны Натальяны Битимлени бла жаныуарланы малкьар тилде атлары», Жарашууланы Зайнафын «Жаныуарла дунисы», Гелястанланы Танзиляны «Кьарачай-малкьар тилде дарман битимлени атлары» эм башхала.

Бу магъаналы темагъа эс буруп, жангы циклыны ачабыз. Ол жумушда бизге болушлукъну Ахматланы Сафариятны 2009 жылда дуня жарыгын кёрген «Табийгъат сёзюлюг» этерикди. Битимлени, жаныуарланы, кьанатлыланы, чабакъланы, магъаданланы, химия элементлени эм аланы кьошулмаларыны, багъанланы бла эритмелени, жулдузланы эм фалакланы атларын белгилеген сёзле кеплеге сейир болукъдула, ала унутулмазча жангыдан кьайтарып туруу а халкъбызны, тилибизни бурунгулугу, энчилигин энтта да бир кере шарт белгилеп, аны бла бирге тил бойлыгыбызны сакълап, кьатлап, келир тёлюлени да аны бла хайырлануларына себеплик этерикди.

Алайды да, бу жол багъанланы, жерден чыкьган магъаданланы, химия элементлени бла кьошулмаланы, эритмелени белгилеген сёзлени Малкьарда эм Кьарачайда жюриген атларын басмайбыз. Унутханла эсгерирле, жаш адамланы талай зат эспериде кьалыр деп ышанабыз.

Акъ алтын – платина
Акъ бур – мел
Акъ жаухар (жалгъан налмас) – фиданит
Акъ зумурут – растерит
Акъ индер – колеманит
Акъ кюмюш – таллий
Акъ накъут – лейкосапфир
Акъ нюр (акъ нюржанат) – фосфор белый
Акъ таш – кварц
Акъ топуракъ – глина белая
Акъкыалай – никель; алюминий
Ала багырташ – борнит
Алау таш (алау болат) – тантал
Алжоташ – гипс
Алтын – золото
Алтынболат – пирит
Алтын гяухар – хризоберилл
Аргъын (кёкжанар) – аргон
Ауур кюмюш – барий
Ахлау таш – березит ачыуташ – квасцы
Багъан – минерал
Багъыр – медь красная
Багъыр таш – малахит
Багъыр жаухар – селенит
Бёрю темир – вольфрам
Боз жаухар – кремний
Боз кёмюр – бурый уголь
Бозболат – ванадий
Бозгяухар – висмут

Бозтемир – ниобий
Болат – булат; железо
Бор индер – борацит
Боркьун – водород
Бузакъ таш – флюорит
Бузакъ (сары тылчы) – фтор
Герман таш – германий
Гинасуу – ртуть
Гыйы темир – литий
Голзомур (голзумурт) – воробьевит
Голче – родий
Горбеш таш – асбест
Гяухар – бериллий
Гяухарат – берtrandит
Гяхин таш – листовенит
Далгъозюр (накъут) – бриллиант
Доббакъ алтын – палладий
Доммакъ (доббакъ (кьарач.) – Молибден; томпак; бронза
Дюрболат – хром
Жалгъан налмас – фианит
Жанболат – иридий
Жаууз таш – алебастр
Жаухар-кристал, жемучг
Жаухар мияла – хрусталь
Жашил зумурут – изумруд
Жашил таш – паста гои
Жез (сары наршап, маршап) – латунь, медь (желтая медь)
Желим таш (кьууукъ таш) – янтарь
Желим топуракъ – глина красная

Жерни жауу («кьара алтын») – нефть
Жилин таш – серпентин
Жипки таш – серецит
Жыйы таш – осмий
Зибил жаухар – латан
Зубаржат – хризолит
Зумурут – берилл
Индер жаухан – бура
Инжи (жаухар) – жемчуг
Инжи бюртюк – жемчужина
Искандер таш – александрит
Итез (текир) – азот
Кёк багыр – куприт
Кёкжанар – аргон
Кёк жаухар – сурьма
Кёк кёмюр – киноварь
Кёк накъут – сапфир голубой
Кёк-ала таш – лазурит
Кёкташ – медный купорос
Кёктемир – цезий
Кёмюрсюн – углерод
Кёрдеуокъ – железный купорос
Кимитлик (кимит жаухар) – йод
Кирпик таш – гранат красный
Кукурт – сера
Кьайнар – гелий
Кьанга таш – плитняк
Кьара багыр – ковеллин
Кьара жаухар – теллур
Кьара таш – базальт, графит
Кьара темир – литое железо
Кьара чоюн – чугун чёрный
Кьарандаш (кьара таш) – графит
Кьаргъа туз – слюда
Кьатлама – сланец
Кьой таш – валун
Кьоргъашин – свинец
Кьоргъашин таш – касситерит (оловянный камень)
Кьурч – сталь
Кьууукъ таш – янтарь
Кьуушат – ксенон
Кьызыл багъан – рубидий
Кьызыл акъут – рубин
Кьызылташ – аурипигмент; сурик
Кьюкюрт багыр – медный блеск, халькозин
Кьюкюрт (кукурт) – сера
Кюл таш – туф
Кюмюш – серебро
Магъадан – руда, металл
Мамукъ таш – пемза
Маржан – коралл
Маршап – латунь, бронза
Меженез – магний
Мермер – мрамор
Мияла – стекло
Мукъуладис – магнит
Мьдых таш – рутил – корунд
Накъут темир (накъут таш) – корунд
Налмас – алмаз наршап – латунь; сплав серебра и алюминия

Нюржанат таш – фарфор
Орманташ – рутений
Оталтын – золото высокой пробы
Отлукъ таш – кресало
Отташ – доломит
Палан – полоний
Саз топуракъ – глина желтая
Сары багъан – циркон
Сары жаухар – меллит, лиддит, шимоза
Сары зумурут – гелиодор
Сары кюмюш – кобальт
Сары наршап – латунь
Сары тылчы – фтор
Сенгюч – цемент
Силти таш – натрий
Сослан (сосстар таш) – гранит
Сосстар кьаталама – гнейс
Сосстар таш – гранит
Суу индер – гидроборацит
Сырма алтын – червонное золото
Сырма кюмюш – чернёное серебро
Сыртан – стронций
Таухар (тау жаухар) – кремний
Таш кёмюр – каменный уголь
Тезборкьун – аммиак
Тезкир – азот
Темир (болат) – железо
Тенгиз жаухар – аквамарин
Топпак – топаз
Туз – соль
Туз таш – галит, каменная соль
Туршу (турч) – кислота
Турч – чугун
Тутбагъай – кадмий
Тутурукъ – сплав олова с металлом
Туч – алюминий
Туч таш – боксит
Тылчы – газ
Тытыр таш – известняк
Тытырыкъ – кальций
Тютюй – цинк
Феруза – бирюза
Феруза таш – бирюзовый камень
Хауа таш – метеорит
Хилшемир – индий
Хунер таш – техниций
Хылыш таш – асат
Хыршы таш – точило
Чоюн (турч) – чугун
Чын (нюржанат таш) – фарфор
Чырпыкъ – антимонит
Чычхан от – мышьяк
Шыбыл – радий
Шыбылакъ – родон
Ысканты – скандий
Эриз, эрзин (кьарач.) – олово
Эритме – сплав
Юй тылчы – метан
Якьут – яхонт
Басмагъа ЖАНГУРАЗЛАНЫ
Нажабат хазырагъанды.

ОЮМ

Зауукълу солургъа, татыулу ашаргъа ёчбюз, ызыбыздан тизгинни жыяргъа уа нек эсе да эринебиз

Бизни республикада суу кьолайлыкъбыз бла махтаныргъа болукъбуз. Кьабарты-Малкьарны черек ызыры 5470 километр болуп, 2172 баргъан суудан бла шаудандан кьуралады, ол санда 30 гитче эм орта черекледен. Бек уллулагъа Терк, Малка, Басхан, Черек, Чегем, Урух, Урвань, Нальчик, Лескен саналадыла. Была чыранладан башланып, «тау суула» деген аты жорютедиле.

Экология кьолайлыкъны бла таза табийгъатны сакълау борчубузгъа да кьарамганлай, адамны турмушу аны кирлендиргени биогенлюкде кишиге жашырын болмаз. Элерибизде (бир ненчасындан кьалгъанларында) ара канализация система болмагъаны бек уллу жарсыуду. Адамла уа 21-чи ёмюрде, белгилисича, ырахатлыкъда жашаргъа излейдиле, кесперини турмушларын женгиллендирчя, бусагъатда санузеллени юйлерини ичлеринде саладыла, аладан чыкьгъан кирленген суу а, бир торлю тазалануу амалсыз, череклеге кьуолады.

Тазалау сооруженияла болгъан элледе да ала асламысында эскиргендиле. Бу жарсыланы, ала адам улугъа бек магъаналы болгъанлыкъгъа, бизни

республикада аз сюездеиле. Хар бирибиз да, сёзсюн, торлю-торлю татыулу ашла ашаргъа да, сюебиз, алай ызыбыздан тизгинни жыяргъа, сабийлерибизни келлик кюнюне кьайгырыргъа уа алыкъа тийишлисича юйренмегенбиз.

Белгилисича, канализация бла бирге тиф, холера ауруула жайыладыла, гитчеле полиомиелит, А,Е, Э F гепатитлеге жугъадыла. Алып айтханда, биз кесибиз тегебиз аллай затланы тегерекге, ала узакълагъа жайылырча. Алгын заманлада сагъынылгъан аурууладан миллионла бла адамла ёле эселе, шёндю биз бу кьоркьууланы унутуп кьойгъанча, билмегенча этерге ёчбюз. Ол суулада уа чабакъ тутабиз, жууунабиз, жагъаларында солуйбуз.

Андан сора да, республикабыз аграр жаллы болгъанын унутургъа жарамыз. Эл мюлк бла мал тутуу сууланы кирлениулерини уллу сылтауларындан билеридиле. Мында сууну асламысы сугъарыуула бла маллагъа кьарауула хайырланулады. Андан чыкьгъанла уа адамгъа эм кьоркьуулдула. Ол суулада жаны болгъан затны ууландырып ётюрорча химиялы затла толудула.

Мал, тауукъ фермаладан чыгъарылгъан багуш да ол жаны бла бек хатадыла. Кир-кипчикни тынгылы тазалануудан ётюрюмегенлей атадыла неда сабанлыкълагъа жаядыла. Алай бла топуракъ кирленеди, багуш, грунт суулагъа сингип, андан ары череклеге жетеди.

Суу – ол адамны жашауун жалчытхан затды, алай аны торлю-торлю ауруулары бла бактерияланы жайгъан кючю да улуду. Аны ючюн бизни ичген суубузну кирлендирге эркинлигибиз жокъду. Белгилисича, ауруудан багъылуудан эсе, аны профилактикасы тынчыракды эм хайырлыракды. Ол а бизни кьарыуубузды.

Талпыкыгъа, тынчылыкъгъа итинип, жалаанда хайырлануу жаны бла кьаргъанын тюзге санамайма. Ол кьудуретте бек уллу хата келтирген кёз кьарамды. Аны ючюн табийгъатны юсюнден оюмубузну арталдыла торлендирге керекбиз. Этерге тийишли мадарла:

- канализация ызылга кир-кипчикни бла эски быстыр журунланы атмазгъа. Алай бла трубула бителмейдиле эм оборудование бузулуп, кир суула жерни башында жайылыкъ туйюлдюле;

- гитче автоном канализацияланы, санитар кьоркьуусулукъну сакълап, профессионалла бла бирге тохшдырыргъа;
- районну экология болумуну бузулгъанын заманында кьырал органлагъа (Роспотребнадзоргъа, прокуратурагъа, шахарны администрациясына) билдирге;
- тегерекдеги кьудуретте эм сууну хайырлануула жууаглы болургъа.

Жалаанда адамны кьолундады болумну ахшы жанына торлендирге, аны себепли бизни, акъылыбызны тюз жанына буруп, жер жоюзюно, табийгъатны сакълануларына кьайгыра билгенибиз бек магъаналыды. Жарсыуга, биогенлюкде коронавирус пандемияны жайылууу адам табийгъатны аллында кьаллай кьарысуз болгъаны ачыкъ кёргозгенди.

Алай эсе, тегерекге сакъ болуп, республикабызны кьудуретин сакълап, сабийлерибизни келлик кюнлерин жаркы этейик. Кесигизин сакъларгъа, бир биригизге ариу кёзден кьараргъа кюч-кьарыуугъуз эллек болсун.

ГЕКМИЛАНЫ Сафият,
физика-математика
илмуланы кандидаты.

ПРИЁМ

Билдириулени тынгылы тинтирге буюрганды

РФ-ни Следствие комитетини КъМР-де следствие управлениасыны башчысыны къуллугун толтурган Рустам Бекулов

инсанланы тилеклерине бла тарыгыуларына тынгылаганды. Приёмга жети адам келгендиде. Анга учрежденияны апаратыны бөлүмлерини башчылары, контроль-следствие эмда жер-жерли следствие отделени къуллукчулары да къатышхандыла.

Рустам Бекулов инсанланы тилеклерине, тарыгыуларына тынгылап, ала ачыклаган затла бла байламлы материалланы, уголовный ишлени жер-жерли бөлүмледен аппаратха берирлерини, алада билдириулени жангыдан тинтирилерини юсеринден буйрукла этгенди. Аланы эсеплери управленианы оңучусуна белгили этилликдиде.

АКЦИЯ

Сабийлени къоркъуусулукларына жораланган дерсле

Нальчикни полициячылары КъМР-ни Башчысында сабийни эркинликлери жаны бла уполномоченныйни службасыны келечилери бла бирге рейд бардыргандыла. Ала сабийле солугъан жерледе, оюн майдандала акылбалык болмагъанла эмда аланы аталары, аналары бла къоркъуусулукту юсюнден ушакъла бардыргандыла. Орамда, жолда, юйде да саулыкъга заран тюшюрмез ючюн къаллай жорукъланы толтурургъа кереклисин анылатхандыла.

къайда болганларын контрольда тутарга кереклисине бургандыла. Аланы саулыкълу айнууларын жалчытуу аталаны бла аналары борчлары болганларын да эсгертгендиде. Энци эс сабийлени праволарын бла эркинликлерин сакълаугъа бурулганды.

Акцияга къатышханланы право низамны сакълаучулага соруула берирге, аныгылатыла алыргъа онлары бар эди.

ПРОФИЛАКТИКА

Къууанчларын бир зат да мудахландырмача

Россейни МВД-сыны Элбрус районда бөлүмюню полициячылары сабийлеге праволу билмилерин игилендирге болушадыла эмда солуну кезиу юнде къоркъуулу болумладан

сакъланыргъа юйретедиле. Бу ишде уа алагъа жамаут советни келечилери болушадыла.

Право низамны сакълаучула сабийле солугъан, ойнагъан жерледе, арбазлада, майдан

лада болгандыла. Ала заманларын зауукълу, аны бла бирге уа хайырлы ётдюрюр ючюн полициячыла бла жамаут советни келечиси Газаланы Зухура оюнла къурагандыла эмда ушакъла бардыргандыла.

Оюнну кезиу юнде уа балалагъа орамда, жолда кеслерин къалай жорютюрге кереклисин айтхандыла, къоркъуусулукту жорукъларын эсгертгендиде. Дагыда акылбалык болмагъанланы эркинликлерини бла борчларыны юсюнден айтхандыла, аманлыкъга къатышхан къаллай жууапха тарылганын да аныгылатхандыла.

Сабийле оюннга тири къатышханларын, таматала юйретпенге сейир этип тынгылаганларын белгилерчады. Аны бла бирге уа ала право низамны сакълаучулары ишлерини энчиликлерин да сурагандыла.

АНГЫЛАТУУ

Банк картагызыны тарихлерин кишиге да айтмагызыз

Бир кюнню ичинде республиканы эки инсаны хыйлачылары къолларындан ачыгандыла. Къоранг 86,3 минг сомгъа жетгенди.

Быйыл 27 июльда Лескен районну ОВД-сына ташлыталачы тишируу тарыкыганды. Аны айтханына кере, танымгаган биреулен аны телефонна сёлешип, банкны келечиси болганын айтханды эмда кредит алыргъа болушургъа сёз бергенди. Алай аны алып ючюн а страховоу тёлелуле этерге керекди деп алдаганды. Алай бла тишируу хыйлачыгъа банк

картасындан 27,5 минг сомну ийгенди. Аха тюшгенлей, аманлыкъчы жокъ болганды.

Ол кюн быллай болумгъа нальчикчи да тюшгенди. Анга уа 200 минг сом кредит алып ючюн страховоу тёлелуени ёлчечи 58,8 минг сомгъа жетгенди.

Право низамны сакълаучула республиканы инсанларын сакъ болургъа чакъырадыла. Бизге аныгылатханларыча, банкны къуллукчулары картаны тарихлерин, парольну, кодну бир заманда да сурамайдыла. Белгисиз адам

сёлешип, банк карта бла байламлы операция бардырыгъа керекди десе, ийнанмагызыз эмда аны буйрукъларын толтурмагызыз.

Картагызыны тарихлерин, парольну сорсала, ушакъны терк окууна бошаргъа, телефонну салып къоаргъа керекди. Алай хыйлачы сизни банк картагызыны юсюнден шартланы билген эсе, терк окууна кредит учрежденигъа сёлешип, ишни болумун айтыргъа тийишлиди.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазыраганды.

Сакълык

Къайда болса аш-азык сатып алуу – заранлыды

Россельхознадзору Къабарты-Малкъарда Управлениасы жол жанларында аш-азык сатып алуу бек къоркъуу болганын эсгертеди. Эркинликсиз сатыу бардырылган жерледе санитар-эпидемиология жорукълагъа, ветеринар-санитар излемлеге да бузукълук этилмей къалмайды. Аны хатасындан а аллай адамладан атери алып ашагъан инфекциялагъа боялыргъа неда ууланыргъа боллукъду.

Жаланда жол жанларында ургъай, автобуслу тохтаучу жерледе, рынокланы къатларында, вокзаллада, жер тюбюнде переходлада, кеп фатарлы юйлени арбазларында да керекмейди атери сатып алыргъа. Ол сизни, юйдегилеригизни да саулыкъгъуызгъа къоркъуулуду, дейдиле специалистле.

Алай жерледе сатыу этгенлени къолларында медицина китапчыкълары жокъду, кеслери да тазалыкны сакълау жорукъланы билмейдиле. Продукцияларыны уа къайдан чыккыганыны, качественсуну,

къоркъуусулугуу юсюнден бир тюрю документти болмаучуду.

Дагыда къолдан сатыу этгенлени саулыкъларына, аланы товарлары къайдан келгенине бир киши да контроль этмейди. Аны себепли алада болган продукцияны качественсуну эмда къоркъуусулугуна кимле жууаплы болганын да табарык тойюлюсюз.

Айтханыбызча, быллай жерледе сатылган продукция ууландырыгъа, дизентерия, сальмонеллез, туберкулез, ботулизм эмда башха аурулагъа келтирирге боллукъду. Быллай инфекцияла бютюн терк эт эмда сют продукцияда, сора чабакълада жайылдыла. Къайнатылмагъан сют, андан этилген ашарыкъла уа бегирекда къоркъуулугъа саналадыла. Быллай жерледе къолдан дагыда тауукъ жумуртхаланы, гриблени, консерваланы, къатхан чабакъланы да алыргъа керекмейди.

УЛБАШЛАНЫ Мурат хазыраганды.

Къарау

Арта бютюн кёп къоратыргъа тюшер

«Россети Шимал Кавказ» компанияны специалистлери быйылны биринчи жарымында СКФО-да ток урлау бла байламлы эки мингден артык шарт ачыклагандыла. Битеу да 128 миллион киловатт-сагъат хайыранганды хакты тёлемей. Ол а 466 миллион сомдан аслам болады, деп билдиргендиде компанияны пресс-службасындан.

Быллай шартланы эм кёбюсю (870) Дагыстанда тохтадырылганды. Анда 375 миллион сом багъасы 96 миллион кВт урланганды. Чеченде энергоресурс ючюн тёлерге суймегенле 380 кере тутулгандыла. Ала 3,9 миллион кВт (11 миллион сом болады) кымгъандыла.

Дагыда Ингушетияда – 282, Къарачай-Черкесде – 202, Къабарты-Малкъарда уа – 197 шарт тохтадырылганды. Бизни республикада тёлемей неда эркинлик берилмей 885 минг киловатт ток хайыр-

ланылганды. Барындан да аз бузукълукъла уа Шимал Осетияда ачыкълангандыла – 68 (786 минг кВт).

Компанияны башчысы Виталий Иванов айтханнга кере, ток ызлагъа эркинликсиз къошулуу, аны урлагъаннга саналганындан сора да, адамны жашаууна, саулыкълууна уллу хата салыргъа боллукъду. Аманлыкъчыла уа жууапчылыкъдан къутуллукъ тойюлюде.

Быллай затланы эслесегиз, компаниягъа 8-800-220-0-220 телефон номер бла сёлешип билдиргиз.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Соруу-жууап

Украинлы «Ладала»

бизге жарарыктымыдыла?

Запорожьедеги завод (ЗАЗ) бизни «Лада» машиналарыбызны жыйышдырып башлаганды. «Украинлыла» ол проект – ишин 2017 жылда тохтаткан ЗАЗ-да кыйын болумдан чыгар амал излерге кюрешиудю, дейди РАНХИГС-ни доценти Павел Грибов. – Запорожьени автозаводу «Ладаны» алгын да чыгарып башлаган эди, алай артда жөнги машиналары эски корейли эмда кытайлы тюрлюлерини комплекттерин жыйышдырууга кечгенди.

Эштада, энди ол тюрлю машинокомплектте Кореяда бла Кытайда чыгарыла болмазла. «Лада» бла уа тап тошеди: багасы уллу тюрлюдо, автосервиси да Украинада аман кыралмаганды.

Россейли рынокка украинлы «Ладала» жибериллик тюрлюдоле. Бизни АвтоВазгя уа ол файдаль окунады: ЗАЗ-дан машинокомплектте келген заказла аны конвейерлерин толу кюч бла ишлетиркидиле».

Бюджетниклени кыйышларыны айлыклары кетюрюлюкдю?

1 октябрден ишлегендени айлыкларын 3,8 процентге кетюрюрге белгиленген эди. Алай 2019 жылда инфляция 3 процентни тутханы себепли иш хакь да ма аллай бирге кетюрюлюкдю.

«Граждан кырал кылуула, башхача айтханда, министерствода бла ведомствода ишлегендени хакьларына кышуулукуду, - дейди РФ-ни Правительствосунда Финансла университетни проректору Александр Сафонов. – Аладан сора уа аскерчилени бла кюч структуралада – МВД-да, МЧС-де, ФСБ-да, СВР-да, ФСО-да, Росгвардияда, Следствие комитетде бла Генпрокуратурада - кылуулу этгендени айлыклары кетюрюлюкдю».

Вице-премьер Татьяна Голикова билдиргенге кере уа, 1 октябрден РФ-ни Президентини 2012 жылда майда чыгарылган указына кирмеген бюджетниклени хакьларыны елчмелери да есерикди. Алайды да, медиклеге, педагоглагя эмда башха бюджетниклеге быйыл битеулу индексация этиллик тюрлюдо.

Америкалы кемеледе нек учаргя кыалганбыз?

«Роскосмосну» баш директору Дмитрий Рогозин бизни космонавтарларыбызны аламгя учурууда америкалы, кытайлы кемеле да хайырланлыргя боллукудула дегенди. Аны ол айтханын космос аппаратланы инженер-конструктору Сергей Александров былай анылатханды: «Былай жорукь барды: авария болумгя тышген аппаратланы битеу тюрлюлери тинтиуле бошалгынчы космосха учурулмайдыла. Сёз ючюн, «Союз»

бла бир зат болуп кыалса, биз аны учурургя эркин тюрлюдо, бузуугуна сылтауларын тинти бошалгынчы. Да сора МКС-ха не бла учайкы?

Аны себепли тюрлю-тюрлю кемеле кёбюрк болсала игиди. Алай бла, сёз ючюн, бир палах болуп иш кыалса, МКС-ни экипажин терк окуна кытарыргя да амал болады».

Бир жылны бирге жашагандылары ючюн мингишер сом кыйада телейдиле?

Тойдан сора бир жыл айырымлай жашагандылары ючюн ахча тейле закон жокьду. Алай бир-бир регионла аллай саугъала этедиле – эр бла кыатынны бирге жашагандылары ючюн мингишер сом телейдиле. Санкт-Петербургда уа бирге 50 жыл жашагандылары 50 минг сом, 60 жыл ючюн 60 минг сом, 70 жыл ючюн 70 минг сом бередила.

Ханты-Мансийск автоном областда уа, ол тейлеуден сора да, 55 эмда 65 жыл бирге жашагандылары ючюн 55 мингишер эмда 65 мингишер сом бла саугъалайдыла. Владимир областда да 50, 60 эмда 70 минг жылны айырымлай жашагандылары ючюн 50-70 мингишер сом аллыкьдыла. Алай а 2021 жылда аны 10 минг сомгя дери азайтырыкьдыла.

Москвада той кюнню 50-жыллыгына 21120 сом, 55 эмда 60-жыллыгына 31680 сом телейдиле. Москва областда уа юбиларланы 5-9 минг сом бла саугъалайдыла. Самарада уа ол ахча 10 минг сомну тутады (эр бла кыатындан бири урушну ветераны эс). Удмуртияда алтын тойгя, башха юбилейге да 3448 сом бередила.

ЗЭК-ле банклары нечик тонап тургандыла?

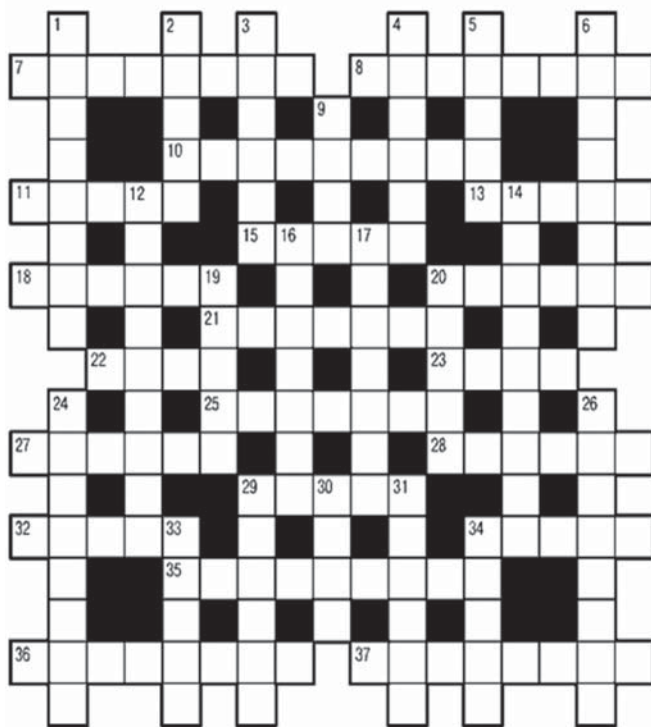
Матросская Тишина тюрмени СИЗО-сунда турганла телефонлары, модемлени, башха аппаратураны болушлуклары бла банклары тонап тургандылары ачыкланганды. Не сейри, ала керекли техникагя 7 миллион сом, СИЗО-да ишлегенге улутхача да 5 миллион сом кыратхандыла.

Тюетиучю учрежденида мобил телефонну жюрютюу низамгя бузукулу этилгенге саналады, дейди Коррупциягя кыажу миллет комитетни председатели Кирилл Кабанов. – Аллай учрежденида ишлегендени жууаплылыклары кыатыландырмаса, башында айтылган бизнес кюч ала барлыкьды. Алыкьа уа аланы башчылары аллай бузукулукагя кёзлери жабдыла, кеслерини жумшарын тындырып ючюн.

Бирле уа былай оюмлайдыла: «Аланы хакьлары азды, ол а ала мени не тюрлю буйругуму да толтургандылары ючюн кыошакь ахча саугъады».

Федерал газетлени материалларына кере ТЕКУЛАНЫ Хауа хазырлаганды.

Сёзбер

ЭНИНЕ: 7. Төрели таулу аш. 8. Эгечге андан татлы жокьду. 10. Сагышы кепден, не этерин билмей тохтау. 11. Уллу гебен. 13. Ауушханнга союлган мал. 15. Керегинден кеп. 18. Тыгырыгы, ышыгы болмаган адам. 20. Жолдан терс жанына тайуу. 21. Тиширүү ат. 22. Атха мингенни керги. 23. Кьолгя юйренген ууакь аякылы мал. 25. Аш этген адам. 27. Дунияны жылы жаны. 28. Июнь айны бир аты. 29. Тюмен аллай ахчады. 32. Экзамен. 34. Этден этилген аш. 35. Эсинг кетиу аны туудурады. 36. Кийикле аллай хайуунадыла. 37. Зыккыл кийимли адам.

ЁРЕСИНЕ: 1. Жазуу керек. 2. Ауруу (сибирскя язва). 3. Тахирни суйгени. 4. Мал кютерге аламан жер. 5. Кеп ат бирге. 6. Тилекчи болуп баруу. 9. Керексизге магьанасыз сёлешиу. 12. Тилери бизге ушагандылары сибир халкь. 14. Нальчикки футболчу. 16. Ораза ай. 17. Чертежникни ишинде ол тюз болургя керекди. 19. Кыоруулу селген. 20. Сайлау эталмай кыйналган алай болады. 24. Акырын сёлешиу. 26. Бурулган чачлы сабий. 29. Школгя ол он жыл жюрюйдю. 30. Машинаны тюрлюсю. 31. Чыпын жиплеге кыоннган кыарчык. 33. Жарашагандылары ашны хатасы. 34. Сыйлы китап.

ГАЗЕТНИ 88-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАНГАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

Энине: 6. Лашкута. 8. Уста. 9. Лира. 11. Сақьатла. 16. Жауун. 17. Урлукь. 18. Балаууз. 19. Ожакь. 24. Жууа. 26. Аламан. 28. Даууру. 29. Амал. 30. Толан. 31. Мюлк. 32. Асыу. 33. Пура. 34. Баня. 35. Тойчу. 37. Рота. 38. Кыакьлау. 39. Уштулу. 40. Кыама. 43. Кыуа. 46. Кылауу. 48. Алгын. 49. Кыуран. 50. Татыран. 54. Зыка. 55. Апан. 56. Рамазан.

Ёресине: 1. Алас. 2. Ашыкь. 3. Журт. 4. Кыала. 5. Усхур. 7. Орира. 10. Таба. 12. Азамат. 13. Алам. 14. Лаудан. 15. Тулу. 20. Жумтала. 21. Кыаланкыа. 22. Такыйкыа. 23. Бурулуу. 24. Жумарукь. 25. Уллуау. 27. Тоноу. 28. Даучу. 35. Тамара. 36. Ушхула. 41. Мылы. 42. Чалы. 44. Улакь. 45. Тыгыр. 47. Туман. 50. Тары. 51. Тума. 52. Роза. 53. Нана.

Учредитель: Кыабарты-Малкыар Республиканы Парламентти бла Правительствосу

Баш редактор
АТГАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
ТРАМЛАНЫ Зухура,
МУСУКАЛАНЫ Сакина,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приемный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликтерин кыоруула жаны бла Кыабарты-Малкыар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагя «КыМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кере 19.00 сагытта кыол салынады. 20.00 сагытта кыол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГАНЛА:
Кетенчиланы Зульфя, Кучукланы Сафият - жууаплы секретарыны орунбасарлары; Балиланы Феруза (1,2,3,4-но бетле), Геляланы Валентина (9,10,11, 12-чи бетле) - корректорла.
Тиражы 1229 экз. Заказ № 1530
Багьасы 15 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электрон почтасы:
elbor_50@mail.ru